

UDK 371.12:37.013

Primljeno: 01. 09. 2020.

Izvorni naučni rad
Original scientific paper

Margareta Skopljak, Tatjana Mihajlović, Jelena Kovačević

ULOGE I ZAJEDNIČKE AKTIVNOSTI PEDAGOGA I PSIHologa U ŠKOLAMA

Cilj ovog istraživanja bio je ispitivanje dubljeg značenja odgovora školskih pedagoga i psihologa o specifičnostima njihovih uloga i aktivnosti koje zajednički realizuju. U tu svrhu obavili smo kvalitativno istraživanje, metoda fokus grupe. U finalnoj verziji kodnog stabla oblikovano je 5 područja, 15 kategorija sa pripadajućim dimenzijama. Dobijeni rezultati ukazuju na to da postoje podudarnosti između uloga pedagoga i psihologa u školi. U mnogobrojnim aktivnostima koje zajednički planiraju i realizuju najdominantnije su: savjetodavni rad sa učenicima, roditeljima i nastavnicima, upis učenika u prvi razred, profesionalna orijentacija učenika i stručno usavršavanje nastavnika. Na osnovu odgovora pedagoga i psihologa došli smo do saznanja da se njihovim zajedničkim radom ostvaruju bolji rezultati koji idu u korist svih subjekata vaspitno-obrazovnog procesa, dok uloga direktora škole, nedostatak vremena i veliki broj učenika ograničavaju njihove zajedničke aktivnosti.

Ključne riječi: uloga pedagoga i psihologa u školi; zajedničke aktivnosti pedagoga i psihologa; prednosti i ograničenja zajedničkih aktivnosti

UVOD

Stručne saradnike u školi možemo definisati kao „specifičan profil prosvjetnih radnika kojima je temeljna zadaća da u saradnji s drugim profilima stručnjaka (učiteljima, nastavnicima, vaspitačima i direktorima) podstiču interni razvoj i pridonose unapređivanju rada i rezultata vaspitno-obrazovnih ustanova“ (Staničić 2006: 520). Stručni saradnici u vaspitno-obrazovnim ustanovama su pedagozi, psiholozi, logopedi i socijalni radnici. Predmet rada stručnih saradnika je

unapređivanje vaspitno-obrazovnog procesa, pri čemu su subjekti tog procesa djeca, nastavnici, roditelji i drugi. Pedagozi i psiholozi su vodeći nositelji razvojno-pedagoške djelatnosti. Predstavljaju najuži stručni tim čija je zadaća postizanje i održanje kvaliteta u radu vaspitno-obrazovnih ustanova. Ključna pretpostavka za to je da između njih postoji saradnja, otvorena komunikacija i empatija.

Uloga pedagoga u školi nije oduvijek bila ista, ona se mijenjala kroz istoriju. U početku je pedagog bio samo pomoć direktoru s ciljem što uspješnijeg pedagoškog vođenja i usmjeravanja škole, a danas je on nositelj interne razvojno-pedagoške djelatnosti (Ledić, Staničić, Turk 2013). Dakle, počevši od uloge savjetnika koji pomaže direktoru i učenicima koji imaju problema u učenju i ponašanju njegova uloga se transformisala u stručnjaka koji svojim djelovanjem podstiče i unapređuje cjelokupni vaspitno-obrazovni proces.

U sistematizaciji područja rada školskih pedagoga postoje različiti pristupi (Trnavac 1996; Staničić i Resman 2020). Naime, integracijom razvojnog ciklusa, koncepta učinkovite škole i konstrukta učeće organizacije moguće je danas identifikovati područja rada pedagoga (Staničić i Resman 2020). Faze razvojnog ciklusa su projektovanje, učestvovanje, vrednovanje, unapređivanje i dokumentovanje. Obilježja učinkovite škole su jasna orijentacija, visoka očekivanja, učinkovito vođenje, saradnja i komunikacija, usklađenost sa standardima, praćenje učenja i poučavanja, profesionalni razvoj, podsticajno okruženje za učenje i uključenost porodice i zajednice. Odlike učeće ustanove su da razvija i dijeli viziju, podržava trajno učenje zaposlenih, podstiče timsko učenje i saradnju, uspostavlja kulturu inoviranja, prikuplja i razmjenjuje znanje, uključuje vanjsko okruženje i dijeljeno vođenje (Staničić i Resman 2020).

Pedagozi imaju autonomiju da kreiraju vlastiti plan i program rada u skladu sa specifičnim potrebama i mogućnostima škole, te odlikama godišnjeg plana i programa rada škole. Planirane aktivnosti i zadatke mogu realizovati putem sastanaka, radionica, vannastavnih aktivnosti i slično. Važan zadatak pedagoga je da u vaspitno-obrazovnoj ustanovi podstiče klimu koja će omogućiti svim učesnicima (učenicima, nastavnicima, roditeljima, stručnom kadru i svim ostalim subjektima škole) da sarađuju i djeluju. Ovaj zadatak pedagog može da ostvari ukoliko razvija saradničke, susretljive, fleksibilne i profesionalne odnose usmjerene na strateške ciljeve škole (Kostović i Oljača 2012). Ovaj vid saradnje pedagoga najviše je prisutan u odnosu na druge stručne saradnike: psihologa, socijalnog radnika, defektologa (logopeda) i bibliotekara. Međutim, za razliku od drugih stručnih saradnika školski psiholog je najkomplementarniji pedagogu (Staničić i Resman 2020).

Postoje različiti opisi poslova psihologa u obrazovnom kontekstu. Vulfolk, Hjuž i Volkap (2014) ih opisuju kao stručnjake koji najčešće rade sa djecom i mladima mlađim od 19 godina koji se susreću sa raznim teškoćama, te sa roditeljima, nastavnicima, socijalnim radnicima i drugim subjektima koji se bave vaspitanjem i obrazovanjem djece. Spektar raznovrsnih aktivnosti kojim se psiholog bavi u školi ukazuje na značaj i važnost angažovanja psihologa koji je dio tima stručnih saradnika. Školski psiholog doprinosi učinkovitosti učenika i njihovih postignuća, prati psihički razvoj i napredovanje učenika, predlaže razvojne zadaće, štiti mentalno zdravlje učenika i kvalitet međuljudskih odnosa, te radi sa učenicima sa posebnim potrebama (Staničić i Resman 2020). Psiholog, pored toga što radi sa učenicima, ima važnu ulogu i u radu sa ostalim nosiocima pedagoške djelatnosti – nastavnicima i roditeljima. Prema Dušaniću (2006) posao psihologa u školi se može sažeti na sljedeće aktivnosti: 1) intervencija i psihološka pomoć; 2) konsultacije u vezi sa psihološkim temeljima učenja i ponašanja; 3) rad na psihološkim programima prevencije i podrške; 4) učešće u izradi programa edukacije; 5) podrška u profesionalnom usmjeravanju i razvoju učenika; 6) podrška i afirmacija kreativnosti kod učenika; 7) rad na konstrukciji optimalnih metoda evaluacije uspjeha učenika u školi i 8) rad na proučavanjima određenih aspekata obrazovanja. Dakle, psiholog pokriva širok dijapazon aktivnosti u školi, te je s toga važno da sa svim učesnicima vaspitno-obrazovnog procesa razvija otvorene, saradničke i prilagodljive odnose radi postizanja boljih vaspitno-obrazovnih rezultata.

Kao što smo prethodno konstatovali pedagog i psiholog predstavljaju važnu sponu između nastavnika, učenika, roditelja kao i uprave škole. Njihov posao je složen, jer je opseg njihovog rada obiman i podrazumijeva uključivanje i praćenje gotovo svih aktivnosti i dešavanja u školi. Zbog toga od presudnog značaja je da zajednički djeluju, te da njihova saradnja bude zasnovana na razumijevanju i toleranciji. Stoga, pedagog može da saraduje sa psihologom u okviru: godišnjeg programa rada škole, upisa učenika i formiranja odjeljenja, savjetodavnog rada sa nastavnicima, roditeljima i učenicima, realizaciji projekata ustanove i usavršavanja nastavnika (Staničić i Resman 2020). Takođe, pedagog i psiholog u školi zajednički rade na: identifikaciji nadarenih učenika i organizaciji rada sa njima, identifikaciji učenika sa posebnim potrebama i organizaciji rada sa njima, poslovima vezanim za početak školovanja, sprovođenju profesionalne orijentacije učenika, istraživanju uzroka neuspjeha pojedinih učenika, području mentalne higijene, unapređivanju vaspitno-obrazovnog rada u školi i dr. (Tomić 2006).

Složenost i multidimenzionalnost vaspitno-obrazovnog procesa u školi neminovno zahtijeva zajednički rad svih zaposlenika. Za uspješan zajednički rad je veoma važno

da pedagozi i psiholozi razvijaju socijalne kompetencije koje obuhvataju znanja, sposobnosti i vještine vezane za međuljudske odnose, motivisanje školskih radnika i rješavanje sukoba i nesporazuma u radu (Peko, Minarević i Gajger 2009). Kroz zajednički rad se omogućuje razmjena i primjena raznovrsnih ekspertskih znanja što doprinosi boljem vođenju i ostvarivanju vaspitno-obrazovnog procesa. Jurić, Mušanović, Staničić i Vrgoč (2001) smatraju da škole koje imaju stručne saradnike: 1) kvalitetnije planiraju i programiraju rad; 2) prate i podstiču savremeniji nastavni rad; 3) stručno i pedagoški osmišljeno uvode mlade nastavnike u rad; 4) brinu o stručnom usavršavanju nastavnog osoblja; 5) rade savjetodavno s mladima, te 6) profesionalnije ostvaruju pedagoške inovacije. Dakle, možemo zaključiti da zajednički rad različitih profila stručnjaka u obrazovanju podstiče kreativnost i inovativnost, te omogućuje kvalitetniji vaspitno-obrazovni rad. Na osnovu toga, mišljenja smo da pedagozima i psiholozima zajednički rad pruža, pored kvalitetnijeg djelovanja, sigurnost, osjećaj pripadanja i samopoštovanja. Međutim, u okviru zajedničkog rada moguće su i određene poteškoće. Prepreke zajedničkog rada u školi mogu biti: nepostojanje sistemskog planiranja i nadzora rada, neizgrađen sistem motivacije zaposlenih, neinventivnost i nedostatak saradnje među zaposlenicima (Tudor i Srića 1998).

Postoje istraživanja koja se na indirektan način mogu dovesti sa ciljem našeg istraživanja. U daljem tekstu rada navešćemo neka od njih. U radu koji je imao za cilj da istraži profesionalni razvoj nastavnika došlo se do saznanja da su pedagozi i psiholozi "refleksivni praktičari" koji zajedničkim radom u školama mogu da doprinesu profesionalizaciji svog poziva i njenog digniteta u društvenoj zajednici (Vujović 2011). U implementaciji inovativnih nastavnih modela, konkretno kooperativnog učenja, najčešću podršku nastavnicima daju pedagozi i psiholozi, a rjeđe savjetnici, udruženja i visokoškolske ustanove (Džaferagić-Franca i Tomić 2012). U okviru savjetodavnog rada saradnja zajednički rad stručnih saradnika sa roditeljima i učiteljima je jedan od temeljnih uslova za uspješne rezultate savjetovanja (Budić 2017). Prilikom realizacije programa profesionalne orijentacije pedagog aktivno učestvuje sa ostalim dijelom stručne službe škole u velikom broju aktivnosti kao što su anketiranje učenika, posjete srednjim školama i dolazak gostujućih predavača (Jelić 2014).

Uvidom u ranija istraživanja ukazuje da je uloga pedagoga i psihologa od ključnog značaja za cjelokupan vaspitno-obrazovni proces, ali niko od istraživača nije studioznije i „dublje“ istraživao specifičnosti zajedničkih aktivnosti pedagoga i psihologa u školama. Stoga je za nas upravo to bio izazov da kroz specifične uloge

pedagoga i psihologa dođemo do saznanja o njihovim zajedničkim aktivnostima, te prednostima i ograničenjima tih aktivnosti.

METOD

U našem radu sproveli smo kvalitativno istraživanje, jer se na osnovu njega mogu dobiti podaci koji su zasnovani na ličnim stavovima, mišljenjima i iskustvima učesnika. Putem kvalitativne analize koja podrazumijeva dubinsko opisivanje i tumačenje istraživane pojave, dolazi se do iscrpnih iskustava učesnika koja odražavaju njihovo viđenje stvarnosti i načina na koji se suočavaju sa njom (Milas 2009).

Opšti cilj ovog istraživanja jeste opisati i razumijeti specifičnosti uloga i aktivnosti koje zajednički realizuju školski pedagozi i psiholozi. Kako bi se cilj realizovao krenulo se od temeljnog istraživačkog pitanja koje glasi: Koja su to specifična obilježja uloga i zajedničkih aktivnosti školskih pedagoga i psihologa? Na osnovu opšteg istraživačkog pitanja izvedena su sljedeća specifična istraživačka pitanja:

- Koja je uloga pedagoga i psihologa u školi?
- Koje aktivnosti i na koji način zajednički realizuju pedagog i psiholog?
- Koje su prednosti i ograničenja zajedničkog rada pedagoga i psihologa?

Organizovane su dvije fokus grupe namjerno odabranih učesnika koji imaju zajednička obilježja. U prvoj fokus grupi učesnici su bili šest pedagoga iz osnovnih i srednjih škola sa područja Banja Luke i Gradiške. U drugoj fokus grupi učesnicu su bili šest psihologa iz osnovnih i srednjih škola sa istog područja. U toku razgovora vodilo se računa da im se omogući maksimalna fleksibilnost pri davanju odgovora. Instrument, protokol za fokus grupe, određen je unaprijed definisanim grupama pitanja koja se odnose na ulogu, zajedničke aktivnosti te prednosti i ograničenja zajedničkog rada pedagoga i psihologa. Pored ispitanika i moderatora u fokus grupi je bio i zapisničar. Pojedinačno rad sa svakom fokus grupom trajao je oko 90 minuta i sniman je kao audio-zapis. Dobijene podatke obradili smo višestrukom rekurzivnom analizom (Braun and Clarke, 2006). Ova analiza podataka obuhvata sljedeće faze: 1. transkripciju, 2. kodiranje, 3. analizu, 4. zaključivanje i 5. pisanje izvještaja. Kvalitativnom metodom kodiranja izradili smo kodno stablo s pripadajućim područjima, kategorijama i dimenzijama. U finalnoj verziji kodnog stabla oblikovano je 5 područja, 15 kategorija sa pripadajućim dimenzijama koje ćemo prikazati u tabeli 1.

PODRUČJA	KATEGORIJE	DIMENZIJE
Uloga pedagoga	1. <i>Uloga koordinatora</i> 2. <i>Savjetodavna uloga</i> 3. <i>Uloga tehnologa nastave</i>	<ul style="list-style-type: none"> Partnerski odnosi sa svim učesnicima u školi i van nje, kroz koordinaciju svih aktivnosti i dešavanja Pružanje pomoći ne samo učenicima, nastavnicima i roditeljima, već svim ostalim koji zatraže savjet Svi problem i dešavanja u školi ne prolaze bez stručnog mišljenja i pomoći pedagoga. Organizacija nastavnih i vannastavnih aktivnosti Stručno usavršavanje nastavnika
Uloga psihologa	4. <i>Savjetodavna uloga</i> 5. <i>Uloga koordinatora</i> 6. <i>Preventivna uloga</i>	<ul style="list-style-type: none"> Pružanje pomoći i podrške za određenu situaciju ili problem Rad sa učenicima koji imaju problem u učenju i vladanju ili održavanju kvalitetnih socijalnih kontakata Spona između direktora, pomoćnika direktora, pedagoga i nastavnika, ali i ostalih zaposlenika u školi Preventivno pružanje pomoći učenicima, nastavnicima i roditeljima Preventivna uloga kroz individualni razgovor, časove odjeljske zajednice i radionice
Zajedničke aktivnosti pedagoga i psihologa	7. <i>Savjetodavni rad sa učenicima, roditeljima i nastavnicima.</i> 8. <i>Upis u prvi razred.</i> 9. <i>Profesionalna orijentacija učenika.</i> 10. <i>Stručno usavršavanje nastavnika</i>	<ul style="list-style-type: none"> Zajednička analiza i planiranje kako da se pomogne učeniku Između pedagoga i psihologa nema tajni, bezuslovno razmjenjuju dostupne informacije Rad sa darovitim učenicima Rješavanje nekog problema nemoguće je bez zajedničke saradnje. Zajednička primjena testa zrelosti za upis u prvi razred Konstruisanje upitnika za roditelje Usaglašavanje oko strukturiranja odjeljenja Rad na profesionalnoj orijentaciji, primjeni upitnika i radionica kroz časove odjeljske zajednice Rad na odabiru adekvatnih tema za stručno usavršavanje nastavnika, te praćenje i vrednovanje realizovanih programa
Prednosti zajedničkih aktivnosti pedagoga i psihologa	11. <i>Povećan dignitet posla pedagoga i psihologa.</i> 12. <i>Bolji kvalitet rada sa ostalim učesnicima vaspitno-obrazovnog procesa.</i>	<ul style="list-style-type: none"> Veća relevantnost i kredibilitet pred osobama kojima se mišljenje iznosi Kvaliteniji su rezultati ako se zajedno radi. Medusobna saglasnost utiče da roditelji imaju više povjerenja. Pomoć nastavnicima je znatno olakšana.
Ograničenja zajedničkih aktivnosti pedagoga i psihologa	13. <i>Uloga direktora</i> 14. <i>Nedostatak vremena</i> 15. <i>Veliki broj učenika</i>	<ul style="list-style-type: none"> Zbog velikog broja učenika nekada je nemoguće zajednički raditi na rješavanju svakog pojedinačnog problema. Zbog prevelike količine administrativnih poslova, ali i poslova koji se moraju pojedinačno obaviti nemaju dovoljno vremena da zajednički rade. Ako direktor podstiče rivalstvo između pedagoga i psihologa onda je veoma teško ostvariti zajedničke rezultate.

Detaljniju analizu kodnog stabla uradićemo u dijelu teksta koji se odnosi na rezultate i diskusiju istraživanja. Rezultate istraživanja podijelićemo na poglavlja koja su vezana za područja, a unutar područja analiziraćemo pripadajuće kategorije i dimenzije.

REZULTATI I DISKUSIJA

U skladu sa specifičnim istraživačkim pitanjima, putem kvalitativne metode kodiranja, izdvojili smo 5 područja i 15 kategorija sa pripadajućim dimenzijama. Izdvojena područja su: uloga pedagoga, uloga psihologa, zajedničke aktivnosti pedagoga i psihologa, prednosti zajedničkih aktivnosti i ograničenja zajedničkih aktivnosti. S obzirom da su dobijeni rezultati istraživanja ukazali na slične odgovore psihologa i pedagoga, u daljoj interpretaciji rezultata dobijena područja ćemo prikazati u tri poglavlja: Uloga pedagoga i psihologa, Zajedničke aktivnosti pedagoga i psihologa i Prednosti i ograničenja u zajedničkom radu pedagoga i psihologa.

Uloga pedagoga i psihologa

U skladu sa ulogama pedagoga i psihologa koje se navode u literaturi (Trnavac 1996; Staničić i Resman 2020) pedagozi i psiholozi koji su učestvovali u fokus grupama navode slične opise. Izdvojene kategorije za ulogu pedagoga su: uloga koordinatora, savjetodavna uloga i uloga tehnologa. Za ulogu psihologa izdvojene su kategorije: savjetodavna uloga, uloga koordinatora i preventivna uloga. Dakle, zajednička im je uloga koordinatora i savjetodavna uloga, dok se po ulozi tehnologa i preventivnoj ulozi razlikuju. Shodno dobijenim podacima izdvojena područja interpretiraćemo kroz četiri podnaslova: Pedagog i psiholog u ulozi koordinatora, Pedagog i psiholog u ulozi savjetnika, Pedagog u ulozi tehnologa nastave i Preventivna uloga psihologa.

Pedagog i psiholog u ulozi koordinatora

Koordinator organizuje ili usklađuje rad više osoba iste ili različite djelatnosti. S tim u vezi, jedna od značajnih uloga pedagoga i psihologa u školi je da povezuju i usklađuju mnogobrojne aktivnosti sa svim subjektima koji direktno ili indirektno učestvuju u vaspitno-obrazovnom procesu. Govoreći o ulozi koordinatora pedagozi ističu: *“Uloga pedagoga je veoma značajna i ona se manifestuje kroz koordiniranje svim aktivnostima i dešavanjima u školi, te svakodnevnim uticanjem na sve sudionike škole, kroz saradnju i kvalitetne partnerske odnose”. “Nema aktivnosti u kojoj pedagog nije uključen na bilo koji način, direktno ili indirektno kroz rad sa drugim zaposlenicima u školi”. “Svakodnevni rad pedagoga obilježava koordinacija konstantnog planiranja, praćenja i vrednovanja svega što se izvodi u školi, kao i van nje, a tiče se njenih subjekata”*. Psiholozi ističu da im je veoma važna saradnja sa

drugim zaposlenicima u školi: *“Psiholog je stručni saradnik koji u školi saraduje kako sa upravom, tj. direktorom i pomoćnikom direktora, tako i sa pedagogom i nastavnicima”*. *“Za mnoga dešavanja u školi veoma je važno da se ostvari saradnja i sa drugim zaposlenicima u školi kako bi se konkretnije prišlo datom problemu i situaciji. Tu je veoma važan doprinos nas pedagoško-psihološke službe”*.

Iz navedenih odgovora možemo zaključiti da je pedagogima i psiholozima podjednako važna uloga koordinatora koja se manifestuje kroz zajednički rad sa upravom, nastavnicima, učenicima, roditeljima, ali i svim ostalim koji učestvuju na bilo koji način u vaspitno-obrazovnom radu škole. Prema tome, koordinacija svih učesnika u školi treba da bude zasnovana na partnerskim odnosima kao najvišim kvalitativnim oblicima saradnje (Hebib 2011). Uspostavljanje partnerskih odnosa zasigurno utiče na podizanje kvaliteta rada u školi, te adekvatije rješavanje svih problema. U prilog našem istraživanju su i rezultati istraživanja koji ukazuju da je saradnja potrebna za kolektiv i da utiče na pozitivnu atmosferu, na kvalitet nastave i dobrobit učenika (Kovačević 2012).

Pedagog i psiholog u ulozi savjetnika

Savjetodavna uloga pedagoga i psihologa ogleda se u pružanju stručne pomoći učenicima, nastavnicima i roditeljima. Ova uloga zavisi od toga s kim ostvaruju savjetodavni odnos, kakav problem ima onaj kome pomoć treba i kakva je svrha pomoći koja se pruža (Staničić i Resman 2020). Savjetodavna uloga pedagoga zastupljena je kroz cijelu školsku godinu: *“Kroz konstantno savjetovanje i obavljanje savjetodavnih razgovora sa učenicima, nastavnicima i roditeljima. Uloga savjetnika jedna je najzastupljenijih i najaktuelnijih kroz cijelu školsku godinu”*. *“Savjetodavna uloga se ne ogleda samo u pružanju pomoći učenicima, nastavnicima i roditeljima, već i svim ostalima koji zatraže pomoć i savjet”*. *“Jednostavno nema tog problema i dešavanja u školi koji prođe bez stručnog mišljenja i pomoći pedagoga”*. Shodno ovim nalazima, podaci istraživanja ukazuju da pedagozi “svakodnevno obavljaju neposredni savjetodavni rad sa učenicima, nastavnicima i roditeljima, te da smatraju da je svrha ovakvog oblika rada pružanje podrške roditeljima i učiteljima, posredstvo pri rješavanju konflikata, te usmjeravanje na pravi put svakog učenika uz potpuni razvoj njegove ličnosti” (Budić 2017: 78).

Savjetodavni rad psihologa najviše je prisutne u radu sa učenicima koji imaju problema u učenju i vladanju: *“Najviše je zastupljen savjetodavni rad, i to posebno sa učenicima koji imaju problema sa učenjem i vladanjem ili problema vezanih za socijalne kontakte”*. *“Savjetodavna uloga se ogleda kroz pružanje pomoći i podrške*

roditeljima, učenicima i nastavnicima kada im je potrebna sugestija ili savjet za određenu situaciju ili problem". U prilog ovim podacima istraživanja su pokazala da školski psiholozi izuzetno značajan segment svog rada vide u individualnom i grupnom savjetovanju učenika (Petrović i Dimitrijević 2013; prema Maksić i Bojanović 2017). Na osnovu dobijenih podataka možemo zaključiti da pedagozi i psiholozi pridaju veliki značaj savjetodavnom radu, da je njihova uloga savjetnika prisutna u toku cijele školske godine, te da sa aspekta svoje struke pružaju pomoć učenicima, nastavnicima i roditeljima (Budić 2017).

Pedagog u ulozi tehnologa nastave

Podaci ovog dijela istraživanja potvrđuju činjenicu da se samo pedagozi bave organizacijom, razvojem i unapređivanjem nastavnog procesa u didaktičko-metodičkom smislu, jer su se u toku svog školovanja, za razliku od psihologa, bavili ovom problematikom. Ovu tvrdnju potvrđuju odgovori pedagoga: „*Pedagog u školi je tehnolog nastave koji se bavi organizacijom nastave, radom sa učenicima, roditeljima i nastavnicima*”. „*Kontinuirano radim na praćenju kvaliteta nastave, kao i unapređivanju rada nastavnika kroz stručno usavršanje i usmjeravanje*”. „*Zbog samog poznavanja didaktike i karakteristika nastave, pedagog je neminovno važna ličnost u školi koja se bavi organizacijom nastave, kako redovne tako i ostalih oblika*”.

Dobijeni podaci ukazuju da pedagozi sebe visoko cijene zbog uloge koju imaju u poslovima vezanim za organizaciju i unapređivanje nastavnog procesa. U vezi sa našim istraživačkim podacima, druga istraživanja ukazuju da pedagozi u svakodnevnoj praksi koriste temeljna pedagoška načela, kao i savremene nastavne metode i oblike rada sa svim subjektima (Fajdetić i Šnidarić 2014), te da im je od ključnog značaja razvoj profesionalnih kompetencija za kvalitetan rad u nastavi (Maksimović, Petrović i Osmanović 2015). Stoga, pedagozi kao jedinstveni stručni saradnici kada je u pitanju podizanje kvaliteta nastavnog procesa (didaktičko-metodičkog) treba da svoju ulogu tehnologa permenetno razvijaju i dominantno primjenjuju u svakodnevnom radu.

Preventivna uloga psihologa

Prevenција bi trebala da bude značajan vid pedagoško-psihološkog djelovanja stručne službe, jer smo očevici povećanja vršnjačkog nasila, zloupotrebe narkotika, problema u učenju i slično. Prevenција (od lat. *Praevenire = sprečavanje*) je skup mjera u svrhu sprečavanja neke neželjene pojave, kao što su bolesti, ovisnost o drogama, zločini, nesreće, neuspjeh u školi, socijalni sukob, nasilje, ekološke

katastrofe i slično. S obzirom na značaj prevencije u školi iznenađuje činjenica da se pedagozi u našem istraživanju nisu izjasnili o važnosti svoje uloge u ovoj oblasti djelovanja, pogotovo kada je u pitanju školski neuspjeh. Ovaj podatak možemo protumačiti time da su pedagozi više usmjereni na korektivni rad, odnosno na rad pretežno usmjeren na rješavanje problema kada se oni dese.

Za razliku od pedagoga, psiholozi ističu važnost svoje preventivne uloge u radu sa učenicima, nastavnicima i roditeljima: „*Uloga psihologa nije da bude onaj koji će da kažnjava djecu i da ih dočekuje sa kritikama i osudama, nego ona podrazumijeva pružanje pomoći, te preventivno djelovanje sa djecom, roditeljima i nastavnicima kako se ne bi čekalo da se stvori problem*”. „*Rad na nekim specifičnim problemima zahtijeva rad sa ostalim učesnicima u školi kako bi se razriješila situacija i kako bi se radilo na tome da do ovakvih situacija više ne dolazi*”. „*Veoma je važno raditi na tome da se spriječi mogućnost javljanja problema ili javljanja istih. Sve se to može postići kroz individualne razgovore, prisustvovanje časovima odjeljenskih zajednica, radionice i slično*”. Dobijeni odgovori psihologa ukazuju da je prevencija značajna pogotovo kada su u pitanju određeni problem koji se ponovljeno događaju. Međutim, smatramo da uloga samog psihologa nije dovoljna u sprečavanju problema koji su karakteristični za naše školsko okruženje. U prilog ovoj tvrdnji, istraživanja su pokazala da u je preventivnim programima najvažniji uslov da svi učesnici (nastavnici, stručni saradnici) podjednako djeluju (Krapić-Ivuša 2016).

Sumirajući dobijene odgovore došli smo do saznanja da ulogu koordinatora i savjetnika realizuju i pedagozi i psiholozi, ali da se razlikuju po tome što pedagozi djeluju na polju nastavnog procesa i saniranja posljedica, dok su psiholozi više angažovani na prevenciji. Ovu tvrdnju je moguće objasniti na osnovu specifičnosti njihovog obrazovnog profila, u okviru kojeg su pedagozi primarno više stekli kompetencije da organizuju i unapređuju nastavni process, a psiholozi da preventivno djeluju.

Zajedničke aktivnosti pedagoga i psihologa

Komparacijom odgovora pedagoga i psihologa na pitanje o aktivnostima koje zajednički obavljaju, izdvojile su se četiri kategorije: savjetodavni rad sa učenicima, nastavnicima i roditeljima, upis u prvi razred, profesionalna orijentacija učenika i stručno usavršavanje nastavnika. U narednom tekstu analiziraćemo svaku pojedinačnu kategoriju sa pripadajućim dimenzijama.

Savjetodavni rad sa učenicima, nastavnicima i roditeljima

Savjetodavni rad sa učenicima, nastavnicima i roditeljima je prisutan u opisu poslova i pedagoga i psihologa, te ga učesnici u našem istraživanju smatraju najznačajnijim. Zbog složenosti i obima poslova ovaj dio rada najčešće obavljaju zajedno: „*Kada ja ne mogu da primim učenika u datom trenutku, da ne bi bilo oštećeno ili zapostavljeno to uradi psiholog i obrnuto. Zajednički gledamo da pomognemo djetetu i bolje sagledamo situaciju. Međusobno se dogovaramo i nadopunjavamo*“. Na osnovu dobijenih odgovora možemo konstatovati da saradnja za pedagoge i psihologe podrazumijeva međusobno dogovaranje, nadopunjavanje u poslovima koji su vezani prvenstveno za za učenike. Ova informacija može da ukazuje da je područje rada sa učenicima najkompleksnije i da zbog toga oni imaju potrebu da saraduju. Naime, istraživanja su pokazala kako je usvajanje teorije izbora bilo od presudne važnosti za kvalitetan savjetodavni rad i osjećaj kompetentnosti školskih stručnih suradnika pedagoga i psihologa (Sabo 2016). Učesnici u istraživanju koje se odnosilo na poboljšanje trenutnog stanja u školama ističu, između ostalog, da je jedan od uslova za podizanje kvaliteta intenzivan rad stručnog tima sa učenicima (Kukelšćak 2017) .

Pedagozi i psiholozi posebno ističu potrebu zajedničkog rada kada su u pitanju daroviti učenici: „*Rad sa talentovanim učenicima je nemoguć bez saradnje pedagoga i psihologa. Značajnu ulogu imaju i roditelji i odjeljenske starješine kako bi se postiglo to da djeca ne budu prepuštena sama sebi*“. Rad sa darovitim učenicima se posebno ističe kao vid zajedničkih aktivnosti pedagoga i psihologa. Koliko je značajna saradnja pedagoga i psihologa u radu sa darovitim učenicima ukazuju istraživanja po kojima stručni saradnici razumiju i podržavaju program rada sa darovitim učenicima (Maksimović, Petrović, Osmanović 2015), te da bez pomoći stručnih saradnika nastavnici ne mogu identifikovati darovite učenike niti kvalitetno raditi sa njima (Osmanović, Milanović 2020).

Upis u prvi razred

Aktivnost u okviru koje pedagozi i psiholozi saraduju je i upis učenika u prvi razred. U tu svrhu iz različitih uglova utvrđuju dječija/učenička predznanja, „zrelosti“ i slično: „*Zajednički primjenjujemo testove i kreiramo zajedno upitnik putem kojeg prikupljamo važne podatke o djetetu. Nema kod nas toga da ja radim ljudsku figuru sa djetetom, a pedagog nešto drugo. Zajedničkim radom dobijamo objektivnije podatke i sliku o djetetu*“. „*Ja i psiholog radimo na utvrđivanju zrelosti za prijevremeni, redovni i odloženi polazak u školu. Prilikom strukturiranja odjeljenja veoma je važno da se usaglasimo, uporedimo mišljenja i na taj način dođemo do finalne odluke koja ide u korist djeteta*“.

Analizom dobijenih odgovora možemo zaključiti da, bez obzira na strukovni profil, pedagozi i psiholozi holističkim pristupom utvrđuju dječija/učenička znanja. Ovim načinom rada dobijaju jasniju sliku o djetetu što im dalje omogućava da adekvatnije strukturiraju odjeljenja. Zajednički rad psihologa i pedagoga u području rada koji se odnosi na upis učenika u prvi razred omogućava da se utvrde ne samo dječija/učenička predznanja, već i njihove socijalno-emocionalne dimenzije koje predstavljaju ključan faktor u njihovom daljem razvoju. U novijoj literaturi pored utvrđivanja kognitivne, emocionalne, socijalne i motivacione zrelosti djece/učenika možemo pronaći istraživanja u okviru kojih se predlaže uvođenje dinamičke procjene od strane pedagoga i psihologa kako bi se sagledala i njihova „zona narednog razvoja“ (Radosavljević-Kirćanski, Jelena 2018).

Profesionalna orijentacija učenika

Profesionalna orijentacija predstavlja aktivnost pedagoga i psihologa s ciljem stjecanja uvida u sposobnosti i interesovanja učenika, kako bi na osnovu tih informacija mogli usmjeriti učenike na dalje školovanje. Od samog početka stručni voditelji profesionalno-karijernog savjetovanja su školski pedagozi i psiholozi koji djeluju kao komplementarni stručnjaci, imaju specifične uloge koje se ne mogu supstituirati (Staničić, Resman 2020). U prilog ovome navodimo odgovore učesnika istraživanja: *“Oblast profesionalnog informisanja i usmjeravanja je neizbježna kao zajednička aktivnost pedagoga i psihologa“*. *„Prilikom profesionalne orijentacije učenika, veoma je važno da mi, stručni saradnici, ostvarimo saradnju ne samo između sebe, već i sa drugim školama. Primjenjujući različite upitnike dobijamo uvid u stanje zainteresovanosti učenika za njihovo buduće zanimanje“*. *„Pored upitnika i anketa osmišljavamo razne radionice koje realizujemo kroz časove odjeljenske zajednice. Na taj način dobijamo još potpunije podatke o sferama interesovanja učenika, te na osnovu njih usmjeravamo učenike ka budućim profesijama i školama“*.

Pedagozi i psiholozi ističu značaj zajedničkog rada u oblasti profesionalne orijentacije, ali i potrebu da sarađuju sa drugim školama. Zajednički osmišljavaju radionice i kreiraju različite upitnike i ankete. Naše istraživanje možemo potkrijepiti podacima dugih istraživanja koja govore da u školama uglavnom postoje programi profesionalne orijentacije koje zajednički realizuju odjeljenske starješine i stručna služba (Krulanović 2011). Međutim, smatramo važnim istaći i činjenicu da su u redovne škole uključena i djeca sa posebnim potrebama, te zbog toga je opravdano da, pored pedagoga i psihologa, u programu stručnog usmjeravanja učestvuju ljekari i defektolozi. Stoga je neophodno da se profesionalna orijentacija utemelji na naučnim osnovama medicine, defektologije, pedagogije i psihologije (Lančić 2017).

Stručno usavršavanje nastavnika

Osnovni cilj stručnog usavršavanja je unapređivanje sposobnosti nastavnika za kvalitetniji, kreativniji i djelotvorniji rad. Zajedničkim radom pedagozi i psiholozi bi trebali da učestvuju u izradi godišnjeg programa stručnog usavršavanja, pružaju individualnu pomoć nastavnicima i pripravnicima, te da usklađuju kolektivno usavršavanje u obrazovnoj ustanovi i van nje, organizuju predavanja, prezentuju inovativne oblike i metode rada, vode stručno-metodički praktikum (Staničić, Resman 2020).

Učesnici u našim fokus grupama navode da zajednički rade na stručnom usavršavanju nastavnika: „*Stručno usavršavanje obavljamo zajedno, ja i psiholog, kroz odabir adekvatnih tema koje će se realizovati*“. „*Stručno usavršavanje podrazumijeva i praćenje i vrednovanje realizovanih programa, za šta je potrebna uključenost i mišljenje oba stručna saradnika. Pored toga, veoma je značajan mentorski rad sa pripravnikom*“. Dakle, stručno usavršavanje podrazumijeva ne samo kreiranje programa, već i njihovo praćenje i vrednovanje. Shodno tome, pedagozi i psiholozi dobijaju ulogu refleksivnih praktičara koji svojim djelovanjem mogu podići kvalitet vaspitno-obrazovne ustanove (Vujović 2011).

Na osnovu dobijenih odgovora došli smo do zaključka da raznolikost i kompleksnost poslova u školama neminovno inicira potrebu da pedagog i psiholog zajedno rade i na taj način svoje aktivnosti i zaduženja lakše i kvalitetnije realizuju. Rezultate našeg istraživanja možemo povezati sa područjima u okviru kojih pedagog može da saraduje sa psihologom: upis učenika i formiranje odjeljenje, savjetodavni rad sa nastavnicima, roditeljima i učenicima, usavršavanje nastavnika (Staničić i Resman, 2020), identifikacija nadarenih učenika i organizacija rada sa njima te sprovođenje profesionalne orijentacije učenika (Tomić 2006).

Prednosti i ograničenja u zajedničkom radu pedagoga i psihologa

Zajednički rad pedagoga i psihologa je timski rad koji se zasniva na načelima interdisciplinarnosti. Da bi njihov rad bio adekvatan neophodno je da postoji ravnoteža usmjerene specijalizacije i svestranosti koja se zasniva na integrativnom pristupu (Silov 2017). Odgovori pedagoga i psihologa o prednostima zajedničkog rada su: „*Bolje odnose i povjerenje izgrađujemo sa roditeljima kada oni vide da smo i mi saglasni i odlučni*“. „*Timski rad pedagoga i psihologa omogućava veću relevantnost i kredibilitet pred osobama kojima se mišljenje iznosi*“. „*Nemoguće je riješiti neke stvari koje zatraže nastavnici, a da se ne uključimo psiholog i ja. Ja se*

fokusiram na aspekte nastave, a psiholog na učenike i motivaciju“. Možemo zaključiti da pedagozi i psiholozi na zajednički rad gledaju kao nešto što će njihovom ličnom angažmanu i radu škole donijeti bolje rezultate. U prilog našem istraživanju o prednostima zajedničkog rada pedagoga i psihologa naveli bismo i saradnju u okviru savjetodavnog rada, neposrednog rada sa učenicima i nastavnicima, te timski rad sa ostalim stručnim saradnicima i nastavnicima (Calenko 2020).

Jedna od mogućih zabluda u vezi sa poslom školskog pedagoga i psihologa jeste ta se kod njih odlazi po kaznu ili grdnju. Ova predrasuda itekako može predstavljati otežavajući faktor u radu sa učenicima, ali i nastavnicima i roditeljima. Međutim, naši učesnici u istraživanju navode da problemi u njihovom zajedničkom radu proizlaze i iz uloge direktora, nedostatka vremena i velikog broja učenika: „*Ako nemate dobrog direktora koji će da radi na tome da između vas nema rivalstva, ne mogu se ostvariti dobri rezultati, ma koliko mi željeli*“. „*Direktor je taj koji je spona između nas*“. „*Ponekad zbog mnoštva poslova koje moramo zasebno obaviti, ne možemo u potpunosti da se posvetimo nekim aktivnostima i problemima koji zahtijevaju našu saradnju*“. „*Administrativni poslovi su glavni razlog zbog kojeg nemamo dovoljno vremena da zajedno radimo*“. „*Mnoge škole imaju veliki broj učenika, tako da je nemoguće da zajedničkim snagama radimo na određenom problemu kod djeteta*“. „*Nekada se desi da u toku dana više učenika pokuca na vrata, pa zbog toga je neophodno da pojedinačno radimo sa učenicima, jer trenutno zajednički ne možemo*“. Kao što možemo vidjeti, problemi u saradnji između pedagoga i psihologa proizlaze iz uloge direktora koji podstiče rivalstvo među njima, povećanih administrativnih poslova, velikog broja učenika, kao i manjka raspoloživog vremena da zajednički rade. Slične podatke možemo naći u istraživanju koje je došlo do podataka da je veliki problem u radu stručne službe digitalizacija dokumenta, zakonodavstvo i stereotipi prema struci (Calenko 2020).

ZAKLJUČAK

Brojna su područja u okviru kojih pedagozi i psiholozi zajednički rade (Stančić, Resman 2020; Tomić 2006), ali nismo našli na konkretna istraživanja koja su za cilj imala da ustanove specifičnosti zajedničkih aktivnosti pedagoga i psihologa. Ovu problematiku smatramo značajnom, jer školski pedagozi i psiholozi imaju veliki značaj i uticaj na cjelokupan vaspitno-obrazovni proces. Zbog opisa njihovih poslova koji su multidimenzionalni, u većini slučajeva postoji potreba da se međusobno usaglašavaju i nadopunjuju, i na taj način kreiraju prostor za kreativno djelovanje.

Podaci dobijeni ovim istraživanjem ukazuju da pedagozi i psiholozi u prvi plan ističu značaj savjetodavne uloge, koja se ogleda kroz pomoć nastavnicima, učenicima i roditeljima. Pored savjetodavne navedene su i uloge koje se odnose na praćenje i unapređivanje vaspitno-obrazovnog procesa, a u cilju postizanja kvalitetnijih ishoda učenja. U toku školske godine njihov rad ima dodirnih tačaka kroz brojne aktivnosti. Ono što ih razlikuje je to što su pedagozi više uključeni u didaktički dio nastavnog rada, dok su psiholozi više uključeni u rad sa odjeljenskim starješinama. Najzastupljenije zajedničke aktivnosti su: upis djece u prvi razred, savjetodavni rad, profesionalna orijentacija učenika i stručno usavršavanje nastavnika. Svaka od ovih aktivnosti iziskuje visok nivo kompetentnosti i profesionalnosti stručnih saradnika. Zbog toga smatramo da je od velikog značaja da se u inicijalnom obrazovanju akcenat da na usklađivanju programskih sadržaja studijskih programa pedagogije i psihologije koji su specifični za školske uslove. Na taj način bi imali jasniju sliku koje aktivnosti samostalno realizuju, a koje zajednički. Ovakav koncept organizacije i planiranja studijskih programa pedagogije i psihologije omogućio bi kvalitetniju osposobljenost pedagoga i psihologa da se kroz zajednički rad bave različitim područjima vaspitno-obrazovnog rada. Nadalje, smatramo važnim da se organizuju dodatne obuke kao vid njihovog profesionalnog razvoja koje će im pomoći da lakše i adekvatnije usklade svoje poslove.

S obzirom na broj učesnika u našem istraživanju dobijene podatke ne možemo široko postaviti. Međutim, dobijeni rezultati su nam pomogli da steknemo nešto konkretniji uvid u specifičnosti zajedničkih aktivnosti pedagoga i psihologa. Pored toga, rezultati su nam pružili i smjernice za moguća dalja istraživanja. Prijedlog za dalja istraživanja odnosio bi se na razvoj programa za obuku pedagoga i psihologa, čiji cilj bi bio njihov zajednički rad na različitim problemima i područjima vaspitno-obrazovnog rada, te njihovu eksperimentalnu provjeru. Nadalje, naša preporuka je i primjena kvantitativnih i kvalitativnih istraživanja koja bi obuhvatala veći uzorak na osnovu kojeg bi se dobili još suptilniji istraživački podaci vezani za saradnju pedagoga i psihologa ne samo u školama, već i u vrtićima i domovima.

LITERATURA

1. Braun, Virginia, Victoria Clarke (2006), "Using thematic analysis in psychology", *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), 77-101.
2. Budić, Milica (2017), "Savjetodavni rad pedagoga u osnovnim i srednjim školama", Diplomski rad, Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju

3. Celenko, Mateja (2020), “ Iskustva rada stručnih suradnika pedagoga u učeničkom domu”, Diplomski rad, Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju
4. Dušanić, Srđan (2006), *Psiholog u školi*, Društvo psihologa Republike Srpske, Banja Luka
5. Džaferagić-Franca, Azra, Ruža Tomić (2012), “Kooperativno učenje u nastavi mlađih razreda osnovne škole”, *Metodički obzori*, 7, str. 107-117.
6. Fajdetić, Majda, Natalija Šnidarić (2014), “Kompetencije stručnog suradnika pedagoga u suvremenoj pedagoškoj praksi”, *Napredak: časopis za pedagoškijsku teoriju i praksu*, 155 (3), 237-260.
7. Hebib, Emina (2011), “Saradnički odnosi u školi”, *Pedagogija*, 66(1), 7-17.
8. Jelić, Milica (2014), “Uloga školskog pedagoga u realizaciji programa profesionalne orijentacije u osnovnoj školi, Konferencija “Implementacija inovacija u obrazovanju i vaspitanju – izazovi i dileme”, Beograd, Dostupno 14. 3. 2020. na https://www.researchgate.net/publication/298969498_Uloga_skolskog_pedagoga_u_realizaciji_programa_profesionalne_orijentacije_u_osnovnoj_skoli
9. Jurić, Vladimir, Marko Mušanović, Stjepan Staničić, Hrvoje Vrgoč (2001), *Koncepcija razvojne pedagoške djelatnosti stručnih suradnika - prijedlog*, Republika Hrvatska, Ministarstvo prosvjete i športa, Prosvjetno vijeće, Zagreb
10. Kobola, Alojz (1971), *Pedagog i psiholog u osnovnoj školi*, NIŠP “Prosvjeta”, Bjelovar
11. Kostović, Svetlana, Milka Oljača (2012), *Pedagog i pedagoške dimenzije menadžmenta*, Filozofski fakultet, Novi Sad.
12. Kovačević, Mirjana (2012), “Saradnja nastavnika unutar kolektiva”, u Martina Vukasović (ur.), *Nastavnici u Srbiji: Stavovi o profesiji i reformama u obrazovanju*, Centar za obrazovne politike, Beograd, 50-73.
13. Krapić Ivuša, Martina (2016), *Preventivni programi usmjereni na suzbijanje vršnjačkog nasilja u osnovnim školama*, Diplomski rad, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za pedagogiju, Rijeka
14. Kukelščak, Tamara (2017), *Rad pedagoga u osnovnoj školi s učenicima koji imaju probleme u ponašanju*, Završni rad, Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet, Odsjek za pedagogiju, Rijeka
15. Lančić, Franciska (2007), “Školska i profesionalna orijentacija učenika osmih razred”, *Hrvatski časopis za javno zdravstvo*, Vol 3, Broj 11; dostupno 25. 7. 2012. na <http://www.hcjz.hr/index.php/hcjz/issue/view/52>

16. Ledić, Jasminka, Stjepan Staničić, Marko Turk (2013), *Kompetencije školskih pedagoga*, Filozofski fakultet, Rijeka
17. Maksić, Slavica i Mirošava Đurišić-Bojanović (2017), "Doprinos školskog psihologa primeni principa pozitivne psihologije u razvoju škole", *Nastava i vaspitanje*, vol. 66, iss. 2, 337-350.
18. Milas, Goran (2009), *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*, Naklada Slap, Jastrebarsko
19. Osmanović, Jelena, Aleksandra Milanović (2020), "Uslovljenost poznavanja kompleksnosti fenomena i potencijalnih načina identifikovanja darovitih i kreativnih učenika u školskom kontekstu", u: Grozdana Gojkov, Aleksandra Stojanović (ur.), *Kompleksnost fenomena darovitosti i kreativnosti – izazovi: pojedinac i društvo*, Tematski zbornik, 25, Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“ Vršac - Universitatea de Vest „Aurel Vlaicu“ Arad, Romania, 319-328.
20. Peko, Anđelka, Vesnica Mlinarević, Vesna Gajger (2009), "Učinkovitost vođenja u osnovnim školama", *Ogojne znanosti*, Vol. 1, br 2, 67- 84.
21. Maksimović, Jelena, Jelena Petrović, Jelena Osmanović (2015), "Profesionalne kompetencije budućih pedagoga", *Istraživanja u pedagogiji*, 5 (1), 50-63.
22. Radosavljev-Kirćanski, Jelena (2018), "Maturity for school beginning." *Psihijatrija danas*, 50(1), 25-33.
23. Sabo, Josipa (2016), "*Savjetodavni rad u školi i principi teorije izbora*", Diplomski rad, Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju
24. Silov, Mile (2017), "Budućnost razvojno-pedagoške službe u školi: nova kritička analiza", u: Marko Turk, Siniša Kušić, Kornelija Mrnjauš, Jasminka Zloković (ur.), *Savremeni izazovi u radu (školskog) pedagoga*, Zbornik u čast Stjepana Stančića, Filozofski fakultet u Rijeci, 114-131.
25. Staničić, Stjepan (2006), "Upravljanje ljudskim potencijalom u školstvu", *Odgojne znanosti*, 8 (2), 515-533.
26. Staničić, Stjepan, Metod Resman (2020), *Pedagog u vrtiću, školi i domu*, Znamen, Zagreb
27. Tomić, Ruža (2006), *Savjetodavni odgojni rad*, OFF-SET, Tuzla
28. Trnavac, Nedeljko (1996), *Pedagog u školi*, Učiteljski fakultet i centar za usavršavanje rukovodilaca u obrazovanju, Beograd
29. Tudor, Goran, Velimir Srića (1998), *Menadžer i pobjednički tim – čarolija timskog rada*, MEP Consult & CROMAN, Zagreb

30. Vujović, Tijana (2011), "Profesionalni razvoj nastavnika na nivou škole", *Vaspitanje i obrazovanje*, 4, str. 217-226.
31. Vulfolk, Anita, Malkolm Hjuž, Vivijen Volkap (2014), *Psihologija u obrazovanju I*, Clio, Beograd

ROLES AND JOINT ACTIVITIES OF PEDAGOGUES AND PSYCHOLOGISTS IN SCHOOLS

Summary:

The goal of this research was to investigate a deeper meaning of school pedagogues and psychologists about the specifics of their roles and joint activities. In that sense, we have conducted qualitative research by using the focus group method. The final version of the code tree created 5 areas, 15 categories, with accompanying dimensions. The obtained results showed there is overlapping between pedagogue and psychologist roles in schools. In several activities they jointly plan and realize, the most dominating are: counseling work with students, parents, and teachers, enrollment to first grade, the professional orientation of students, and advanced in-service training of teachers. Based on the answers from pedagogues and psychologists, we have realized that their joint activities produce better results to the benefit of all the players in the educational process, while the role of the school director, lack of time, and a large number of students impede their joint activities.

Keywords: the role of pedagogues and psychologists in school; joint activities of pedagogues and psychologists; advantages and limitations of joint activities

Adresa autora

Authors' address

Margareta Skopljak, Tatjana Mihajlović

Univerzitet u Banjoj Luci

Filozofski fakultet

margareta.skopljak@ff.unibl.org

tatjana.mihajlovic@ff.unibl.org

Jelena Kovačević

JU Građevinska škola Banja Luka

kovacevicjelena2019@gmail.com